UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Exemplar, Exemplum

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

mittere: & commiſſum negando abſcondere, & conuictum defendendo excuſare. *Greg.lib.22.moral.*

Fit plerunq; vt dum iniqui correcta in ſe mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant: & ſic in ſua defenſione ſuperbiant, vt quædam vitia contra vitam corripientis exquirant, & eo ſe criminoſos non exiſtiment: ſi crimina aliis imponant: qui cum vera inuenire nequeunt, fingunt, vt ipſi quoq; habeant, quod impari iuſtitia increpare videantur. *lib.10.moral.*

Peccatum peccato addit, qui culpæ, quam fecit, patrocinia defenſionis adiungit. *lib.22.moral.*

Quidam dicere nonnunquam ſolent; conceſſis vtimur, aliena non quærimus: & ſi digna miſericordiæ retributione non agimus, nulla tamen peruerſa perpetramus, quum tamen diuitem poſt hanc vitam vltrix gehenna ſuſcepit, non quia aliquid illicitum geſſit, ſed quia immoderato vſu totum ſe illicitis tradidit. *in paſtorali.*

Noli iudicare proximum, ſed magis excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus non potes: puta ignorantiam; puta ſubreptionem, puta caſum. Quod ſi omnem omnino diſſimulationem rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus tibi & dicito apud temetipſum. Vehemens fuit tentatio: quid de me illa feciſſet ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatem? *Bern.ſuper Cant.ſer.*11.

In quacunque hominum verſeris frequentia, caue alienæ conuerſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius iudex, & ſi perpetratum actumve quid deprehendes, ne ſic iudices proximum, magis autem excuſa. *de 12.grad.ho.*

Ad hoc, vt verum fatear, ea mihi deeſſe video, quæ maxime neceſſaria videntur, diligentiam & ingenium: quia nec doctis, nec indoctis pariter iſtiusmodi excuſandi mos eſt, nec facile ſcitur, qui vel experientia, qui vel ex verecundia mos prodeat, ſi iniuncti operis obeditio non probat. *de diligendo Deo in princ.*

Excuſatio perfecta, teſtimonium conſcientiæ ſuæ. *de Conſid.lib.2.*

Quamvis vera ſint, credenda non ſunt, niſi quæ certis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto examine conuincuntur, niſi quę ordine iudiciario publicantur. Non enim qui accuſatur, ſed qui conuincitur, reus eſt. *Iſid.l.1.ſoli.*

Superbus vult ſe credi conſtantem; prodigus liberalem, auarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, ignarus quietum, timidus cautum. Pro*ſper. de vita contem.lib.*4.

Hoc enim maximum vitium eſt, quo laborat humanitas, vt poſt peccatum ſuum maximè ad excuſationis refugium, quaſi pœnitudinis ſe confeſſione proſternat, quod facinus inter ſumma peccata conſtat numeratum eſſe, quia inde naſcitur, vnde ad pœnitentiam reus tardius venire videatur. *Caſ.in* P*ſal.*

❡ Sententiæ Philosophorvm.

Sine ſummo ſcelere non potes, quod maleficium in aliis vindicaris, idem in aliorum ſocio cum ſcire defendere. *Cic.pro Seſt.*

Nemo ſe auarum intelligit eſſe, nemo cupidum, cæci tamen ducem quærunt: nos ſine duce erramus, dicimus, non ego ambitioſus ſum, ſed nemo Romæ aliter poteſt viuere. Non ego ſumptuoſus ſum, ſed vrbs ipſa magnas impenſas exigit. Non eſt meum vitium quod iracundus ſum, adoleſcentia hoc facit. Qui quidem nos decipimus, non eſt extrinſecus in malum noſtrum, intra nos eſt, in viſceribus ipſis ſedet, & ideo difficulter ad ſanitatem venimus, quia hos ægrotare neſcimus. *Sen.60.epiſt.*

Intellige tua eſſe vitia: quæ putas rerum. Quædam enim locis & temporibus adſcribimus, at illa quocunque tranſierimus, ſecuturæ ſunt. *ibid.*

Nullum putaueris locum ſine teſte excuſatorem quærere. Vitium eſt, non poſſe: prætenditur, ſed nolle in cauſa eſt. Emitte excuſationem nemo peccat inuitus, omne peccatum voluntarium eſt. *in Prou.*

Puerum ætas excuſat, fœminam ſexus, extraneum libertas, domeſticum familiaritas: amicus eſt ſcilicet qui offendit, fecit quod noluit: inimicus fecit quod debuit, prudentiori remittamus. *in quadam epiſt.*

Vtendum eſt etiam excuſatione aduerſus eos, quos inuitos offendas, quantumcunque poſſis id quod feceris, neceſſe fuerit, nec aliter potueris facere. *Cic.lib.de Offic.*

Voluntario facinori nulla eſt excuſatio imprudentiæ. *Cic. Rhet vet.lib.*8.

Nam qui poſt factam iniuriam ſe expurgat, parum ſibi proſit. *Terent.comœd.6.*

❡ Biblica Exempla.

Excuſationis legitimæ exempla: Dauid. 1. *Sam.* 17. 29. Achimelech, 22. 15. Chriſtus, *Matth.*12.3. Excuſationis modeſtæ exempla: Fratres Ioſeph, *Geneſ.*42.10. Ruben, Gad, & dimidia Tribus Manaſſe, *Ioſ.* 22. *v.*22.23 24. Gedeon, *Iudic.*8. *v.*1.2.3. Anna, 1. *Sam.*1.15. Daniel, *Dan.*6.22 Excuſationis peccati exempla: Adam & Eua, *Gen* 3 *v.*12. 13. Iudas, 44. 16. Iudæi, *Ier.*2.35. Excuſationis ineptæ exempla: Sara, *Gen.*18.15. Saul, 1. *Sam.*13. *verſ.*11.12.13. & 15. *v.*15.20. Vocati ad cœnam magnam, *Luc.*14.18. Excuſationis ironicæ exemplum. Paulus, *Act.*23.5.

Execratio.

❡ DEFINITIO ET ETYMOLOG

EXECRATIO, Græce κατάρα, ας, ἡ, & καταράομαι ... Et eſt malorum deprecatio. Ab execror, quod propr... deprecor, fit execrabile, deprecabile, euitandum. ... autem hæc omnia à ſacrum. Vide *Gal.*3.13.

❡ Adagia.

In vltimas terras, ἐπ' ἔσχατα γῆς.

Quoties in execratione locum vehementer ſemetum ... lumus. Theoc. & Cicero.

Tragicæ execrationes. αἱ τραγικαὶ ἀραί.

Pro magnis ſeu grauibus & diris imprecationibus.

Deuotionis templum. ἀρᾶς ἱερόν.

In eos dicebatur, qui crebris execrationibus ... *Diog.*

Oedipi imprecatio. Οἰδίποδος ἀρά.

De tragicis imprecationibus & ingentibus malis ... lam vide apud Æſchylum.

Phocenſium execratio. Φωκέων ἀρά.

De iureiurando multis vinculis obſtricto. Vide de ... *rodot lib.1. & Strab.lib.4.*

In omni fabula & Dædali execratio, ἐν παντὶ μύθῳ ... μύσος.

Quadrabit in auctores atrocium facinorum, aut ... mitatum.

Exemplum, Exemplar.

❡ DEFINITIO: ET ETYMOLOG

EXEMPLAR, Græce ἀρχέτυπος, ου, ὁ, dicitur. Et eſt ... imitationem fit aliquid ex intenſione agentis, *ſec.* ... *quæſtionibus de veritate q.8.art.9.*

Exemplum, Græce παράδειγμα, ατος, τὸ, dicitur. ... facti, vel dicti præteriti, cum certi authoris nomine ... *Ciceronem lib.2.Rhet.* Exemplum eſt, non vt totum ad ... vt totum ad partem, ſed pars ad partem, ſimile ad ſimile ... vtraq; ſub eodem genere ſunt, ſed vnum altero magis ... *ſec.Cic.l.1.Rhet.*

❡ Loci Biblici.

Exempla mala cauenda, *Pſal.*18.27. & 32.9. & 141.4 ... & 23.3. *Rom.*12.2. *Heb.*38. Exemplorum vſus, *Deut.*3.21 ... 22. *Ioſ.*23. *v.*17.20. *Iud.*11.25. *Ruth.*4.11.1. *Sam.*6.6.1. *Sam.* ... *v.*30.31.1. *Paral.*15.13.2. *Paral* 16.8. *Nehem.*13. *v.*18.26. ... 34.5. & 83.10. *Eſai.*51.2. *Ier.*7.12. & 26. *v.*6.18. & 44.21 ... 40. *Ezech.*20.36. *Dan.*5. *verſ.*21.22. *Oſe.*4.15. & 12. ... *Matth.*5.22. & 6. *v.*26.28. & 12.3. & 24.37. *Marc.*2.26. ... 25. & 6.23. & 17. *v.*26.28.32. *Act.*5.36. *Rom.*4. *verſ.*... *Cor.*10. *v.*6.11.2. *Cor.*8.9. *Gal.*3.6. & 4.22. *Iac* 5. *v.*10.17.1. ...

Exemplar noſtrum Chriſtus, *Ioan.*13.15. *Philip.*2.5 ... Exemplar vitæ & doctrinæ Paulus, *Philip.*3.17.

❡ Sententiae Biblicae.

Si declinaſti à viro tuo atque polluta es, & concubuiſti ... ro viro, det te Dominus in maledictionem, exemplum ... rum in populo ſuo. *Num.*5.

Gladio & igne pereat, & ſic deleatur, vt non ſolum ... ſed etiam beſtiis ſit in ſempiternum, pro exemplo ... inobedientiæ. *Eſth.*16.

Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exemplum ... ram eis. *Iob.*17.

Qui ſe iungit fornicariis, nequam erit, putredo & ... ditabunt eum, & extolletur in exemplum maius, & ... mero eius. *Eccl.*19.

Erit Moab in deriſum omnibus, & in exemplum ... *Ier.*48.

Proiiciam ſuper te omnes abominationes tuas, & ... afficiam, & ponam te in exemplum. *Nahum.*3.

Ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem ... euerſione damnauit, exemplum eorum, qui impie ... nens, 2. *Pet.*2.

Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates ſimili ... nicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt ... gnis æterni pœnam ſuſtinentes. *Iudæ, v.*7.

Sitis ſine querela & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione ... dio nationis prauæ, & peruerſæ, inter quos lucetis ... in mundo: verbum vitæ continentes ad gloriam meam ... ſti. *Phil.*2.

...ſia veſtra nota ſit omnibus hominibus. 4.

...mus vobis fratres, vt honeſte ambuletis ad eos qui foris ...ullius aliquid deſideretis. *1. Theſſ. 4.*

...plum eſto fidelium in verbo, & conuerſatione, in charita-...e, in caſtitate, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

...nibus præbe teipſum exemplum bonorum operum, in do-...in integritate, in grauitate, verbum ſanum irreprehenſibile.

...is ſapiens, & diſciplinatus inter vos? oſtendat ex bona con-...e operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. *Iac. 3.*

...plum accipite fratres exitus mali, & longanimitatis, & ...patientiæ, prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domi-...

...erſationem veſtram inter Gentes habentes bonam, vt in ...detractant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis ...vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis. 1.

...voluntas Dei, vt benefacientes obmuteſcere faciatis im-...um hominum ignorantiam. *ibid.*

...paſſus eſt pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt ſe-...veſtigia eius. *ibid.*

¶ Sententiae Patrvm.

...innocentiæ, parcendo ſinere vt in malum grauius inci-...ergo ad innocentis officium non ſolum nemini ma-...verumetiam cohibere à peccato, vel punire peccatum: ...qui prius odio habetur, corrigatur experimento, aut alii ...exemplo. *Auguſt. de ciuitate Dei, & habet. 23. quæſt. 5.*

...quippe ratio etiam exemplis anteponenda eſt, cui quidem ...concordant: ſed illa quæ tantum digniora ſunt imitatio-...excellentiora pietate. *Auguſt. ad Caſulanum, & hab.* ...

...vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occaſionem: pro-...enim bona, vt ait Apoſtolus, non ſolum coram Deo, ſed ...coram omnibus hominibus. Propter nos conſcientia noſtra ...neceſſaria eſt: propter vos fama noſtra non pollui, ſed pollere ...in vobis. Duæ res ſunt, conſcientia & fama, conſcientia neceſ-...fama proximo tuo. Qui confidens conſcientiæ, negli-...crudelis eſt. *Aug. in ſer. de communi vita cleric. & hab.* ...

...conſpectu populi male viuit, quantum in illo eſt, eum à ...occidit. Omnis qui male viuit in conſpectu eorum ...prepoſitus eſt, quantum in ipſo eſt, occidit & forte qui inui-...tatur, qui non inuitatur, viuit & tamen quantum ad illud ...ambo occidunt. *Aug. lib. de paſtor.*

...tantum curemus habere bonam conſcientiam, ſed quan-...noſtra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis huma-...nihil etiam facere, quod veniat in malam ſuſpicionem ...*Aug. lib. de omibus.*

...in Chriſtum credimus, Chriſti ſectemur exempla. *Hieron.*

...enim erit ædificatio diſcipuli, ſi intelligat magiſtro ſe eſſe ...vnde non ſolum epiſcopi, presbyteri, & diaconi debent ...prouidere, vt cunctum populum cui præſident, con-...ne, ſermone ac ſcientia præeant, verumetiam & inferior ...exorciſtæ, lectores, cuſtodes ædium, acolythi & omnes om-...qui domui Dei deſeruiunt: quia vehementer eccleſiam Dei ...meliores laicos eſſe, quam clericos. *Hier. & habet 8. quæ. 1.*

...epiſcopi, & conuerſatio, quaſi in ſpeculo poſita magi-...publicæ diſciplinæ: quicquid fecerit, id ſibi omnes facien-...*Hier. in epiſt. ad Heliodorum.*

...ruſticitas ſolum ſibi prodeſt, & quantum ædificat exem-...merito eccleſiam Chriſti; tantum nocet, ſi deſtruentibus ...Innocens abſque ſermone conuerſatio, quantum ex-...prodeſt, tantum ſilentio nocet. Nam latratu canum, & bacu-...deterrenda eſt rabies luporum. *Hier. in epiſt. & eſt in* ...

...bonis, vt caſtum pudicus, prudentem ſapiens, miſeri-...liberalem, affectu pio diligat, & virtutes ſuas in aliis amet. In ...aſpectus iam monitio correptionis eſt, perfectioribus ...*Amb. ſuper Pſal. 118. Beati immaculati.*

...dicit, Seniorem ne increpaueris. Sed hæc eius regula tunc ...ſeruanda, cum culpa ſenioris ſuo exemplo non trahit ad in-...corda iuniorum: vbi autem ſenior iuuenibus exemplum ...præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ...eſt: Laqueus iuuenum omnes vos: & rurſus: Maledictus ...annorum. *Gregor. Ianuario Epiſc. & habetur. 2. quæ. 7.*

...Ego etiam minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono ...paratus ſum. Stultus enim eſt, qui ſe in eo primum exiſti-...bona, quæ viderit, diſcere contemnat. *Gregor. Ioan. Epiſcopo* ...*& hab diſt. 22. De Conſtantinopolitana.*

Cum maiores voluptati deſeruiunt, nimirum, minoribus laſciuiæ frena laxantur. *Greg. lib. moral.*

Bona, quæ facere ipſi negligimus, hæc ad correctionem nobis Deus ab illis fieri demonſtrat, vt qui præceptum non attendimus, ſaltem exemplis excitemur, atque in appetitu rectitudinis nil ſibi mens noſtra difficile exiſtimet, quod perfecte peragi ab aliis videt. *idem lib. 9.*

Nullum ego conſilium melius arbitror, quam ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat fieri, prouocans eum ad meliora, & conſulens ei; neque verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. *idem lib. 10.*

Quid, eſt quod omnipotens Deus & virtutes ſuas taceri voluit, & tamen ab his, qui illuminati ſunt quaſi inuitus indicatur? niſi quod ſeruis ſuis exemplum dedit, vt ipſi virtutes ſuas occultari deſiderent: & tamen vt alii eorum exemplo proficiant, produntur inuiti, facta ſua occultando ſeipſos cuſtodiunt. Sed dum produntur inuiti bona ad proximos extra tranſmittant, occultentur igitur ſtudio: ſed neceſſitate publicentur, & eorum occultatio ſit cuſtodia propria, eorum publicatio ſit vtilitas aliena. *idem libro 19.*

Volantia animalia ſe viciſſim feriunt alis ſuis, quia ſanctorum mentes in eo, quod ſuperna appetunt, conſiderantes inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim ſua me percuſſit, qui exemplo ſanctitatis me ad melius accendit: & ala meum vicinum animal ferio, ſi quando alteri opus bonum, quod imitetur, oſtendo. *idem lib. 24.*

Qui pleniſſime intelligere appetit qualis ſit, tales debet aſpicere, qualis non eſt, vt in bonorum forma metiatur, quantum ipſe de ſubiecto difformis eſt. Iuſtorum enim ſpecies quaſi quædam forma nobis imitanda proponitur. Lectio hæc bonorum vita. *idem libro 30.*

Dum nos quaſi licenter lætos aſpiciunt, audacter ſubditi ipſi ad illicita reſoluuntur. *Greg. in mor. ſuper illud Iob. 29. ſi quando ridebam ad eos non credebant.*

Sunt nonnulli quos ad amorem cœleſtis patriæ plus exempla quam prædicamenta ſuccendunt. *idem lib. 1. Dialog.*

Dum monſtrare, qualis debet eſſet paſtor, inuigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus. *Greg. in paſtorali, de ſeipſo.*

Qui in occulto bene viuit, ſed alieno profectui minime proficit, carbo eſt. Qui vero in imitatione ſanctitatis poſitus, lumen rectitudinis ex ſe multis demonſtratur, lampas eſt: quia & ſibi ardet: & aliis lucet. *Greg ſuper Ezech. hom. 5.*

Perpendo Petrum, conſidero latronem, aſpicio Zachæum, & nihil in illis aliud video, niſi ante oculos noſtros poſita ſpei & pœnitentię exempla. *Greg. hom. 25.*

Cum clericum videmus, admonendus eſt, quatenus ſic viuat, vt exemplum vitæ ſæcularibus præbeat, ne ſi quid in illo reprehenditur, ex eius officio ipſa religioni noſtræ æſtimatio grauetur. *idem in hom. ſuper Euang.*

Ideoque malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim tuo ſedes, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, populum inſtruis: ſi bene docueris, & male vixeris, tui ſolus condemnator eris. Nam bene viuendo, & bene docendo, populum inſtruis quomodo viuere debet: bene autem docendo, & male viuendo, Deum inſtruis quomodo te debeat condemnare. *Ioan Chryſoſt. & hac. diſtinct. 40. can. Multi ſacerdotes. §. Ideoque 40.*

Qui ſanctum virum imitatur, quaſi exemplum aliquod intuetur, ſeſeque in illo quaſi ſpeculo proſpicit, vt adiiciat quod deeſſe virtutis agnoſcit. Minus enim ſeipſum homo ex ſeipſo conſiderat. Sed dum alterum intendit, id quod minus eſt: virtutis addidit. *Iſid. de ſummo bono lib. 1. part. 1. c. 11.*

Aſpice ex alio tormento quod timeas. Reſpice in alieno exitio quod paueſcas. Euita foueam, in quam alium videris cecidiſſe coram te. Pericula aliena in te pertimeſce. Quæ verbis doces, exemplis oſtende. *idem in Syno. ſoliloquio lib. 1. c. 10.*

Vita malos, caue iniquos. Si fueris ſocius conuerſationis, eris & virtutis. Simili ſimili coniungi ſolet: vitam cum malis ducere, periculoſum eſt, & cum his, qui prauæ voluntatis ſunt, ſociari. *idem Soliloquior. lib. 2. c. 3.*

Maioris eſt culpæ manifeſte quam occulte peccare, dupliciter enim reus eſt, qui aperte delinquit, quia agit, & docet. *Iſid. de ſummo bono lib. 2.*

Non tibi videtur grauiorem Chriſtus ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione ab eo peruertit animas quas redemit, quam à Iudæo, qui ſanguinem ſuum fudit. *Bernd. in ſerm.*

Sermo quidem viuus & efficax exemplum operis eſt, facile perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus. *idem in ſer. 2. de Reſurrect. Dom.*

Pulcherrimus ordo eſt & ſaluberrimus, vt onus, quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te diſcas, qualiter oporteat aliis moderari. *Bern. in epiſt. 72.*

Validiora ſunt exempla, quam verba, & plenius opere docetur, quam voce. *Leo Papa in ſerm. ieiunio.*

Sic luceat lux veſtra coram hominibus: id vero ex hoc fit: cum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

apparet miſericordia in affectu, benignitas in vultu, humilitas in habitu, modeſtia in cohabitatione, patientia in tribulatione. *Hugo de clauſtro animæ lib.2.*

Illi prudentiores ſunt ſemper habiti, qui multorum hominum conuerſationibus probantur eruditi. *Caſſ.l.1.Epiſt epi.38.*

Clarius enim ſuas maculas reddunt, ſi illi, ad quos multi reſpiciunt, aliqua reprehenſione ſordeſcunt. Alioquin expedit non videri, quam cunctorum irriſione ſignari. Omnes ergo, qui grauiorum celſa petimus vitiorum, humilia deſeramus, ſit in nobis frons libera, vt aliorum poſſimus emendare peccata, æquat crimen omne quod inquinat, & ideo diſſimilis ab accuſato debet eſſe, qui iudicat. *idem lib.5 epiſt,*

Inſtructus redditur animus in futuris, quando præteritorum commouetur exemplis, *idem lib.5.epiſt.44.*

Res minor ad potioris currit exemplum, & alieni facti iure iudicem ſuſtinet, qui peccatis præſtat exempla. *idem lib.10.epiſt.13.*

Nemo amplius acquirit, quam qui ſe bona conuerſatione tractauerit. *idem lib.12.epiſt.3.*

Qui docent tantum, nec faciunt ipſi, præceptis ſuis detrahunt: Bonum eſt autem recta & honeſta præcipere: ſed niſi & facias mendacium eſt, & incongruens atque ineptum, non in pectote, ſed in labris habere bonitatem. Qui nimium parcus eſt, diſcit aqua, & polenta vitam poſſe tolerari: Qui odit vxorem, hui enumerantur cœlibatus bona. Habenti malos liberos, orbitas prædicatur. Aduerſus impios parentes nullum vinculum eſſe naturæ, literæ licet paucæ ſint, varie tamen collocatæ, innumerabilia verba conficiunt. Non enim fas, aut eum qui ſceleratus, in vita feliciter effingere, quod meretur, aut eum, qui ob iuſtitiam miſerrimus fuerit, ſua in mercede fraudari. *Lactantius Firmianus lib.3. Diuinarum inſtitutio. aduerſus gentes.*

Sanctorum exempla perſpicaciter recordamini. *Innocentius Papa, & hab. diſt.20. De quibus cauſis.*

¶ Poeticæ Sententiæ.

Plautus in Pſeudolo.

Probum eſſe patrem oportet, qui gnatum ſuum
Eſſe probiorem, quam ipſus eſt poſtulat.

Ibidem.

Idne tu mirariſ ſi patriſſet filius?

Claudianus.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

Ouid. de Ponto lib.3. eleg.2. ad Cottam.

Cum feriant vnum, non vnum fulmina terrent:
Iunctaq; percuſſo turba pauere ſolet.
Cumq; dedit paries venturæ ſigna ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Idem 6. Faſtorum.

Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur,
Cum iudex alios quod monet ipſe facit.

Hor. Carm. lib.3. Ode.5.

Hoc cauerat mens prouida Reguli,
Diſſentientis conditionibus
Fœdis & exemplo trahentis
Perniciem venjens in æuum,
Si non periret immiſerabilis
Captiua pubes.

Hor. Serm. lib.1 Saty.1.

Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; poteſt, atq; addit aceruo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.

Iuuen. Satyr.14.

Plurima ſunt Fuſcine & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſis pueris, traduntq; parentes.
Si damnoſa ſenem iuuat alea ludit & hæres
Bullatus paruoq; eadem mouet arma fritillo.

Ibidem.

Expectus vt non ſit adultera larga
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito nec tanto poterit contexere curſu,
Vt non ter decies reſpiret? conſcia matri
Virgo fuit ceras nunc hac dictante puſillas
Implet, & ad mœchos dat eiſdem ferre cynædis.
Sic natura iubet: velocius & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica.

Ibidem.

Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce, etenim vel
Vna potens ratio eſt ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
Turpibus ac prauis omnes ſumus, & Catilinam
Quocunq; in populo videas, quocunq; ſub axe

Sed nec Brutus erit. Bruti nec auunculus
Nil dictu fœdum, viſuq; hac limina tangat,
Intra quæ puer eſt, procul hinc procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras: nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum cenſoris feceris ira,
Quandoquidem ſimilem tibi ſe non corpore
Nec vultu dederit morum quoq; filius, & cum
Omnia deterius tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hac tabulas mutare parabis,
Vnde tibi frontem libertatemq; parentis,
Cum facias peiora ſenex vacuumq; cerebro
Iampridem caput hoc ventoſa cucurbita quæ

¶ Sententiæ Philosophicæ.

Id agamus, vt meliorem vitam ſequamur, quam contrariam. Alioquin quos emendare volumus, fugamus & auertimus. Illud quoque efficimus, vt nihil imitari dum timent ne imitanda ſint omnia. Hoc primum promittit, ſecundum omnem humanitatem & congr qua profeſſione diſſimilitudo nos ſeparabit. Videamus quæ admirationem parare volumus, ridiculoſa & odi *ca ad Lucilium in epiſt.*

Prodeſt ſine dubio, cuſtodem ſibi impoſuiſſe, & ha ſpicias, quem intereſſe cogitationibus tuis iudices. longe magnificentius eſt, ſic viuere, tanquam ſub ac ſemper præſentis oculis. Cum iam profeceris etiam tui reuerentia, & donec te eum feceris, cum audeas. *idem epiſt.25.*

Dignus tibi ſis: coram te peccare pudeat. Diſcipu poſterior dies ex vitio alterius, ſapiens emendat ſuum maiorum ſequi veſtigia, ſi recte præceſſerint. *idem l cebit dimittas pædagogum.*

Si bene egeris, ipſe tibi perſonæ authoritatem dab ſcire pati, nec facere iniuriam. Author malus bonum facit. *Seneca in ſententijs Orator.*

Filius, quid imitandum ſit, diſcet exemplo. *Sen. lib.*

Exemplis vtimur in dicendo, vt facilius intelliga tur. *Ariſt. lib.1. Poetriæ.*

Exempla non ponimus, quia ita ſint, ſed vt ſent *idem lib.1. Priorum.*

Oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. *idem li & Mundo.*

Accipere virtutes virtuoſorum, beatiſſima eſt vita. *Ethic.*

In omnibus oportet imitari meliorem; vel quod *idem.*

Magis mouent exempla, quam verba. *idem lib.*

In actionibus humanis minus creditur ſermonibus tibus. *ibid.*

Quando ſermones diſſonant in operibus ſenſibilibus temnuntur. *ibid.*

Iuuenes ſunt cuſtodiendi, vt nec dicant, nec audiant turpe aliquod, quia ex dicere & audire aliquid turpe facere aliquod turpe. *idem lib.7. Politicor.*

Conſiderandum hunc eſſe fructum legendi, æmulari aliis probes: & quæ maxime inter aliorum dicta mir vſum tuum opportuna deriuatione conuertere, quod inter ſe, quam à Græcis, & Græcorum excellentes runt. *Macrobius. Satur. lib.6.*

Plebeia ingenia magis exemplis, quam oratione *Saturnal. lib.1.*

Plerumq; autem præceptis parentum imbuti ad tudinem moremque deducimur. *Cic. lib. de Offic.*

Exemplum vitioſum eſt, ſi aut falſum eſt vt reprehen improbum, vt non ſit imitandum: aut maius, aut mi poſtulat. *idem Rhetor. lib.2.*

Exemplum eſt alicuius facti, vel dicti præteriti cum ris nomine propoſitio. *ibid.*

Hoc ipſum maximum artificium eſt, aut in arte exemplis vti. Nam rerum omnium imperiti, qui de rebus ante geſtis exempla petere non poſſunt: tiam facillime deducuntur in fraudem. At hi, qui accidertt, facile ex eorum euentibus ſuis poſſunt dere. *Cic. Rhet. nouor. lib.4.*

Duo illa nos maxime mouent, ſimilitudo & exempl *Orat.*

Maiores natu in conuiuiis ad tibias egregia ſuperiorum carmine comprehenſa pangebant, quo ad ea imitanda iuuenum alacriorem redderent. Quid hoc ſplendidius lius certamine? Pubertas carnis ſuum decus reddebat rium curſu ætas, ingredientes actuoſam vitam fauore proſequebatur. *Val. Max. lib.2. titulo de Inſtitutis*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ SIMILITVDINES.

Chryſoſtom. ſicut in corpore ſi aliquod membrum infirma- tur, non omnino languet ſtomachus: ſi autem ſtomachus ..., omnia membra inueniuntur infirma: Sic ſi aliquis Chri- ... peccauerit, non omnino peccant & ſacerdos: ſi autem & ... fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccan- ... *in Matth.21.hom.38.*

... *lapides* qui ſunt intus in ædificatione, nemo aſpicit, ſed eos ... foris, omnes conſiderant: Sic ſecularium hominum vi- ... ſic conſiderantur, neque ſic nocent Eccleſiæ. *In 21. Matt.* ...

Eum qui regendos alios ſuſcepit, tanta decet gloria virtutis ex- ..., vt inſtar ſolis, cæteros velut ſtellarum igniculos in ſui ful- ... obſcuret: debet huiuſmodi vitam habere immaculatam atq; ..., vt omnes in illum, & in eius vitam, veluti in exemplar ... excellens, intueantur. *Hom.10.ad Hebræos.*

... *magnam* diſcipulo in mari ſolatium, magnamq; fiduciam, ... meminit, magiſtrum fere naufragium feciſſe & fuiſſe ſerua- ... Neque enim arbitratur iam fluctus illos atq; tempeſtates, ex ... imperitia inſcitiaque, ſed ex ipſius rei natura contingere: ... permagnum eſt, ratione ſolatii. Fert item in bellis tribuno vel ... agminis duci, maxima incitamenta virtutis, cum impera- ... vident vulneratum primo, tum demum euadere eius vulne- ... & fidelibus quibusque multum affert ſolatii, quod Apoſto- ... tolerâſſe plurima. *Ad Titum.hom.4.*

Hieronym. quemadmodum qui laborant ab oculis ſi ſpon- ... cyaneo colore pannos tenentes frequenter in ea ..., ex eo colore nonnullum capiunt morbi leuamen: Sic ... clementiſſimi & humaniſſimi imaginem præ ocu- ..., & in hunc aſſidue oculos defigas, etiamſi millies abun- ..., mentis oculum perturbans ad hoc virtutis exemplar re- ..., perfectam conſequeris ſanitatem, puramque animi phi- ... ac tranquillitatem. *Hom.2. Periculoſum eſſe adire ſpe- cta.*

... *in theatralibus* ſcenis, vnus atque idem hiſtrio, nunc ... robuſtus oſtendit, nunc mollis in Venerem frangitur, ... in Cybelem: Ita & nos (qui ſine mundo non eſſe ... à mundo) tot habemus perſonarum ſimilitudines; ... *Ad Marcellam.*

Baſil. quemadmodum pictores quum imaginem ab imagi- ..., identidem exemplaria ſpectantes illorum lineamenta ... opificii vſum transferre ſtudent: Sic qui ſe ſtudeat omni ... partibus perfectum efficere, debet elaborare, vt quaſi ad ... motu & actione prædita vitas ſanctorum ſæpe oculos a- ... *In epiſtola ad Grego. de vita ſolitaria Antonius ... part.2. Meliſſæ ſer.35.*

Plutarch. Erungium herbam ſi vni capræ in os inſeras, cum ..., tum omnes conſiſtunt, donec paſtor herbam eximat: ... mores mira vi in populum transfunduntur. *in mora- ...*

... *qui ſe comunt*, adhibent ſpeculum: Sic geſturus negotium ... landatorum virorum exempla. *ibid.*

... *facie plus* offendit næuus aut verrucula, quam in reliquo cor- ... grandes maculæ aut cicatrices: Sic exigua delicta, magna viden- ... principe, cuius vita in conſpicuo eſt, *ibid.*

... *ediſcebant* nomina digitorum, iisque aduerſus terrores, ... remedio vtebantur ſingulis ſente recitatis: Sic aduerſus om- ... perturbationes, exempla quædam optimorum virorum ... ſunt in promptu. *ibid.*

... qui ſibi comparatione deteriorum bonus videtur, per- ... ac ſi quis ad claudos reſpiciens, ſuam miretur velocita- ...

... vt Zeuxis picturus Iunonem, Agrigentinis omnib. vir- ... inſpectis, quinque præcipuas elegit, ex quibus quod eſſet ... præcipuum, imitaretur: Ita e plurimis optimis nobis ... vitæ aut dicendi proponendi ſunt: nec in his tamen ... ſunt omnia, ſed optima *in ſimilib.*

... defectus magnam mortalibus perniciem trahit: Ita regis ... leuis, magnam tamen rebus humanis gignit pertur- ... *ibid.*

... veluti terra cum ſemel culta iterum ſuapte natura ex- ..., certe annua ſemente opus habet: Ita in nobis prompte ... repullulant, niſi animus noſter quotidie nouis virtutum re- ... exemplis. *in apoph.8.*

... *non vbique* ſemen æque alacre eſt, aut æque lætum fructum ..., ſed pro natura cœli, terræ atque aeris ſæpe veniat: Ita & ... frequentius imitantur parentum, magiſtrorum ac ſodali- ... mores, quam ipſas præceptiones, naturam ac leges. *in apophthe- ...*

Filij non theſaurizant parentibus, ſed parentes filios. Proinde an- ... principes tanto deberent cæteros antecellere victus frugali- ... quanto præferuntur honore. *in apoph.96.*

... *ſtatim* quicquid corruptum eſt, ſæpe ad fœcunditatem a- ... colligitur, ſal vero corruptum ad nihil conducit, niſi vt ſtra- tum ſternat, & pedibus conculcetur: Similiter feruntur vtcunque vitia hominum priuatorum, ſed quaſi pedibus vulgus it, ac impin- git in abominationes primatum. *in apoph.94.*

Exercitium. Exercitatio.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

EXERCITIVM, Græce γυμνασία, ας, ἡ, dicitur. Et eſt vitæ huma- næ conſeruatio, caloris naturalis lima, exercitatio dormientis naturæ, virtutum corroboratio, ſuperfluitatum conſumptio, otio inimicum, temporis lucrum, iuuentutis debitum, & ſenectutis gaudium. Ille ergo ſolus ab exercitio ſuſtineat qui ſanitatis benefi- cio vult carere. *ſecundum Fulgentium.*

Exercitatio, Græce ἄσκησις, ιος, ἡ, & ἀσκέω, exerceo dicitur; venitq; ab arceo, quod eſt, premo, fatigo, quaſi extra arceo. Exercere proprie fatigare eſt. *Terentius. I ſane, ego te exercebo hodie vt dignus es ſili- cernium.* Aliquando exercere ponitur pro agitare, commouere, pro inſequi, pro laborare, colere. à cuius frequentatiuo exercito fit ex- ercitium & exercitatio: & exercitus fatigatus particulariter: & ex- ercitus nomen, hoc eſt, militum multitudo quod exercendo fit me- lior.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus. *Prou.12.*

Quodcunq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. *Eccl.9.*

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Cum ſit vtilis ad inſtituendum lectio & adhibita collatione ma- iorem intelligentiam præbeat, melius eſt conferre quam legere: collatio docibilitatem facit. Nam propoſitis interrogationibus cun- ctarum rerum error excluditur, & ſæpe obiectionibus latens veritas aperitur. *Iſid. de ſum. bon. l.3.*

Sæpe illa, quæ in publico non valemus, neceſſario quædam prius in ſecreto exercitationis vſum expoſcunt, quia ſi ea prorſus in oc- culto negligimus, vti poſtmodum eis, dum opus eſt, in publico non valemus. *Hugo de inſtitutione nouitiorum.*

Conſtat omnem operam ſi longa intercapedine quieſcat, ægre reſumi. Quis enim ignoret cunctis aut artificibus, aut artibus ma- ximum decus vſu venire: dumque ſtudia conſueta non frequen- tantur, brachia in corporibus, ingenia pigreſcere in artibus? *Caſſ. lib.9.*

Aceſcit profecto ingenium, niſi vigilantia reparetur: cito expe- diuntur horrea, quæ aſſidua non fuerint adiectione ſuffulta: the- ſaurus ipſe quam facile profunditur, ſi nullis iterum pecuniis com- pletur: ſic humanus ſenſus cum alieno non ſarcitur, id eſt, reſtau- ratur inuento, cito poteſt attenuari de proprio. *Caſſ. l.9.4. epiſt.*

Non facile capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. *Hier. in ſerm.*

Ruſticus duros habet neruos, lacertos fortes; exercitatio hoc fa- cit, ſiue cum corpore inoleſcit, voluntas facit vſum, vſus exercitium, exercitium vires ſubminiſtrat. *Bern. ad fratres.*

Paſtoribus vigilantibus exhibita eſt viſitatio angelorum & allo- cutio. Agnoſcant ergo homines, quia qui in labore hominum non ſunt, viſitari ab angelis non merentur. *Bernh. in ſerm.3. natiuitatis Domini.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Virg. in Georg.

Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas.

Heſiodus.

Dij bona laboribus vendunt.

Horat.

Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Citra laborem nil bene eſt.

Sopho. in Elect.

Quacunq; votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.

Antiphan.

Domat atq; ſubigit cuncta diligentia.

Ouid. in epiſt. Phædræ ad Hippolytum.

Ars fit, vbi à teneris crimen condiſcitur annis.

Ibidem.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt,
Hæc reparat vires: feſſaq; membra leuat.

Ibidem.

Arcus & arma tua tibi ſint imitanda Dianæ:
Si nunquam ceſſes tendere mollis erit.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Omnes artes, omniaque opera quotidiano vſu & iugi exerci-

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN